

provincie **HOLLAND**
ZUID

GS brief aan Provinciale Staten

Postadres Provinciehuis
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl

Datum
Zie verzenddatum rechtsonder

Ons kenmerk
PZH-2020-745089095
DOS-2020-0005349

Bijlagen
1

Aan Provinciale Staten

Onderwerp
Inzet middelen verduurzaming gebouwde omgeving

Geachte Statenleden,

1. Inleiding

In de begroting 2019 zijn een aantal maatregelen opgenomen voor de verduurzaming van de gebouwde omgeving.

Deze begrotingsinbreng vond zijn oorsprong in de motie Hillebrand (785, aangenomen 28 maart 2018):

Overwegende dat

"Het regeerakkoord de volgende passage bevat: "Het kabinet werkt met de medeoverheden, corporaties, netwerkbedrijven en andere stakeholders een beleidsprogramma uit voor de verduurzaming van de gebouwde omgeving. Een eerste stap is het opstellen van regionale plannen met gemeenten, provincies, waterschappen en netbeheerders om per regio te komen tot een doelmatige aanpak met een optimale mix van energiebesparing, duurzame warmte en duurzame opwekking. Verduurzaming van de bestaande woningvoorraad begint met vermindering van de warmtevraag door isolatie. Op de lange termijn kan dan in de resterende warmtebehoefte worden voorzien door warmtepompen, zonneboilers of door warmtenetten die gebruik maken van restwarmte of geothermie."

Verzoeken [de staten] het college

"In de voorjaarsnota voor de jaren 2018 en 2019 6 miljoen euro te oormerken voor een provinciale bijdrage aan het versneld verduurzamen van de woningen in Zuid-Holland (energiebesparing, aanpassing t.b.v. duurzame warmte).

In overleg met de commissie duurzame ontwikkeling een doelmatige invulling aan het geoordeelde bedrag te geven"

In Provinciale Staten november 2018 is het voorstel voor het versterken van de informatiefunctie en uitvoeringskracht bijv. door het versterken van energieloketten als bijdrage aan het versnellen

van de energietransitie in de gebouwde omgeving en dan met name het realiseren van een haalbare en betaalbare verduurzaming van gebouwen geaccordeerd.

2. Uitvoering

Bij het vaststellen van de Begroting 2019 is door Provinciale Staten een eenmalig budget van € 0,4 miljoen beschikbaar gesteld voor het versterken van de energieloketten in Zuid-Holland. De uitvoering van de motie is voortvarend opgepakt. Aan het Erfgoedhuis Zuid-Holland is een opdracht van € 49.000 verstrekt voor het verder ontwikkelen van hun 'energieloket' voor eigenaren van monumenten en aan Fakton een opdracht van € 40.000 verstrekt voor het ontwikkelen van een VvE-woonlastenmodel. Met dit model wordt beoogd het besluitvormingsproces van VvE's om met energiebesparing en aardgasvrij aan de slag te gaan beter te ondersteunen en te versnellen. De uitvoering hiervan is inmiddels in volle gang.

Inmiddels investeert het Rijk -na vaststelling van het Klimaatakkoord, onderdeel Gebouwde Omgeving- zelf ook in het voorzien in de informatiebehoefte. Dit uit zich in het inrichten van nationale onderdelen (inrichten van een expertisecentrum Warmte, het inrichten van nationaal bruikbare databases, Kennis- en Leerprogramma Aardgasvrije wijken). Daarnaast hebben de bestaande energieloketten voor particulieren een professionele doorontwikkeling ondergaan. Stand van zaken is momenteel dat provinciale middelen, anders dan al in het bijstaan van monumenteneigenaren en VvE's, beter tot hun recht komen in andersoortige oplossingen voor het haalbaar en betaalbaar maken van de verduurzaming van gebouwen dan via het inzetten voor de regionale energieloketten voor particulieren. In de praktijk van Zuid-Holland zien we namelijk dat het nog erg lastig is om de transitie naar duurzame woningen haalbaar en betaalbaar te krijgen. De transitievisies van gemeenten moeten inzicht geven hoe zij elk 20% van de huidige woningvoorraad in 2030 van CO₂ vrij maakt. Voor "het versneld verduurzamen van de woningen" kunnen we het resterende budget beter aanwenden bij het 'vraagstuk van haalbaar en betaalbaar', gecombineerd met een meer inclusieve gebiedsontwikkeling waar gemeenten voor staan.

Verduurzaming woningen als onderdeel gebiedsontwikkeling

Als (relatieve) voorloper waar het de transformatie van o.a. woningen van de Gebouwde Omgeving betreft, ervaren wij in de praktijk van de 52 gemeenten in Zuid-Holland andere problemen, meestal gekoppeld aan de haalbaarheid en betaalbaarheid van de verandering van de woningen, in het bijzonder voor lagere en middelhoge inkomens. Gemeenten en provincie hebben niet voldoende middelen beschikbaar om de uitgangspunten 'haalbaar en betaalbaar' recht te doen. Daarom is het vraagstuk opnieuw bekeken vanuit een bredere invalshoek. In samenwerking met de provincies Noord-Brabant, Overijssel, Gelderland, het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en een achttal gemeenten (twee uit elke provincie) is daarom een voorstel gemaakt dat onderzoekt hoe van de energietransitie veel meer een inclusieve gebiedsontwikkeling te maken, schaalvergroting te bewerkstelligen en daarmee ook kostendaling. De resterende middelen willen wij hiervoor inzetten. Vanuit Europa heeft Diederik Samsom aangegeven de inzet te willen ondersteunen door samenwerking met Duitsland en Denemarken mogelijk te maken. In september is hierover overleg gedurende de bijeenkomst (onder voorbehoud) Energie Cities.

3. Voorstel voor het vervolg

In samenwerking met de provincies Gelderland, Overijssel en Noord-Brabant en acht gemeenten (in Zuid-Holland betreft het Schiedam en Delft), is een model ontwikkeld waarin lokaal met steun van de provincies en externe deskundigen, in beeld gebracht wordt wat er in deze gemeenten op een wat groter schaalniveau nodig is, welke middelen er bij de vele stakeholders (naast provincies, gemeenten zijn dat bijv. woningbouwcorporaties, netbeheerders, schoolbesturen, bedrijfsterreinen, winkeliersverenigingen en gemeentelijke onderdelen uit het sociaal domein) beschikbaar zijn en hoe hun meerjarige plannen zich in de tijd tot elkaar verhouden. Verkokering tussen en binnen instanties kan leiden tot inefficiency en kosten verhogend werken. Ontzorging, schaalvergroting, kostenverlaging vormen een belangrijke inzet bij het komen tot een effectieve gebiedsaanpak. Hierbij wordt de benodigde technische veranderingen om tot een CO₂-vrije woning te komen gecombineerd met de specifieke behoeften en mogelijkheden van de mensen in die woningen.

In Overijssel en Gelderland is in vier gemeenten, de afgelopen twee jaar gewerkt aan het concretiseren van het model, met vallen en opstaan. In samenwerking met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, het programma Aardgasvrije Wijken (PAW) en nu ook Noord-Brabant (en de gemeenten Tilburg en Breda) wordt nu een volgende stap gezet.

In het voorliggende model (zie bijlage) verdienen twee elementen nadere uitleg.

a. Transitie exploitatie gebiedsontwikkeling (TRES)

De inzet is in grotere gebieden dan bij het PAW-project met meerdere partijen langjarige financiële programmeringen mogelijk te maken. Hierbij worden vergelijkbare instrumenten gebruikt als bij gebiedsontwikkeling. Het verschil zit erin dat er ook nadrukkelijk samenwerking wordt gezocht met de partners uit het sociale domein, aan de voorkant, niet achteraf. Naast de technische en financiële onderdelen van de verandering nemen we óók de menselijke maat in ogenschouw.

In het nationale klimaatakkoord is de ambitie opgeschreven dat er in een snel oplopend tempo steeds meer woningen worden aangepakt. Allereerst 20% van de bestaande huishoudens (1,5 miljoen) tot 2030. De praktijk laat zien dat dit (nu) zeker nog niet lukt en soms bij grote groepen bewoners ook grote onrust veroorzaakt. Door aan de voorkant meer tijd te nemen voor communicatie, participatie, het meewegen van wensen van de bewoners en voldoende concreet te zijn hoe uitvoering, financiering en ontzorgen worden georganiseerd en door de uitvoering beter te organiseren/meer te laten aansluiten op de financiële plannings van alle partners in een gebied én van bewoners van dat gebied, kunnen voordelen worden behaald op het gebied van draagvlak en financiële haalbaarheid. De eerste 'oefeningen' in Gelderland en Overijssel in het programma Transform geven aan dat deze aanpak aanspreekt maar in de praktijk veel aandacht en tijd vraagt. Zonder goede voorbereiding kun je halverwege in de vertraging raken, of zelfs vastlopen. En dat zien we in de proeftuinen nogal eens gebeuren. De analyse van Transform geeft aan dat tijd een belangrijke sleutelfactor is: voordat je veel stakeholders op een lijn hebt duurt wel even. Ander belangrijk punt is voldoende aandacht besteden aan participatie. Met

mensen praten, niet over hen. “Eigenlijk moet je bij iedereen aanbellen” wordt geconstateerd. Effectieve manieren ontwikkelen om grote groepen te bereiken, bij voorkeur via hun eigen kanalen, niet door ‘zelf’ iets te verzinnen.

b. Maatschappelijke Impact Analyse (MIA)

Een maatschappelijke impact analyse is de hoeksteen van een transitie waar van mensen veel gevraagd wordt. Omdat bij grote groepen, bijv. woonachtig in corporatiewoningen, de energietransitie niet hun eerste zorg is, is het van belang een breder palet te schetsen van behoeften in een gebied. Met de bewoners en met de vele openbare data die er zijn kun je goed in beeld brengen waar bewoners op aan slaan. De MIA opstellen vergt tijd, net als de TREX.

Doordat met de instrumenten TREX en MIA op grotere schaal gewerkt kan worden (voorbereiding is weliswaar langer maar verschillende (ver)bouw- en verduurzamingsstromen kunnen beter georganiseerd worden), is de kans op effectieve programmering en doelrealisatie groter. In veel scenario's zijn er veel maatschappelijke problemen om in deze aanpak in samenhang mee te nemen: oudere mensen wonen in te grote huizen, jongere mensen kunnen slecht op de woningmarkt terecht, doorstroming verbeteren; gericht werken aan de inzet van bewoners uit de wijk om zelf of als onderdeel van wijkcoöperaties samen met installatiebedrijven het werk uit te voeren en daarmee werkgelegenheid in de eigen gemeente creëren.

Voorgesteld wordt het resterende budget voor de energieloketten van € 311.000 te besteden aan het project “Stedelijke Transitieopgaven – Energietransitie met brede maatschappelijke impact”. Dit bestedingsvoorstel heeft een doelstelling passend bij het dictum van de motie (versnellen van de energietransitie in de gebouwde omgeving), maar legt meer nadruk op het ‘haalbaar en betaalbaar’ maken.

De begroting van dit project is nog onderwerp van gesprek tussen de diverse partners, maar vooralsnog is van onderstaande raming uitgegaan.

Totale begroting project Stedelijke Transitieopgaven en kosten	
Uitvoeringskosten (deels extern advies, deels inhuur expertise)	€ 210.000
Projectleiding, MIA en TREX design en ontwikkeling, advisering gemeenten e.d.	€ 380.000
Totaal	€ 590.000
Bijdrage provincie Zuid-Holland	€ 311.000

De middelen in het programma worden in Zuid-Holland ingezet in Schiedam en Delft om een lokale projectleider en andere uitvoeringskosten te dekken en de kennis beschikbaar te maken voor andere gemeenten.

Dit voorstel voor inzet van deze middelen zal via de najaarsnota aan u ter besluitvorming worden voorgelegd.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris, voorzitter,

drs. H.M.M. Koek

drs. J. Smit

Bijlage:
- Voorstel Stedelijke Transitieopgaven